

1. Tvorivosť a podnikavosť

1.1 Úvod

S nástupom čoraz pokročilejších technológií do sveta trhu práce i každodenného života, automatizácie, digitalizácie a robotizácie je viac a viac akcentovaná potreba tvorivého a podnikavého myslenia. Tvorivosť nie je doménou len umeleckej oblasti. Je čoraz viac vyžadovaná vo vedeckej, technickej, manažérskej a najmä pedagogickej činnosti. Tá neraz pre žiakov predstavuje odrazový mostík, ktorý neskôr v živote využijú v ostatných oblastiach.

1.2 Definícia tvorivosti a podnikavosti

Geoffrey Petty definoval 5 štádií tvorivosti (Petty, 2013):

1. **Inšpirácia** - štádium nezaujatého hľadania podnetov, námetov a motívov. Tento proces je charakterizovaný spontánnosťou, experimentovaním, intuíciou, nespútanou predstavivosťou a improvizáciou. Cieľom je prísť na čo najväčší počet nápadov. Ak žiakom nič nenapadá, treba ich povzbudiť, aby použili akúkoľvek myšlienku a aby neboli sami k sebe priveľmi kritickí. Žiaci, ktorí sú málo tvoriví, väčšinou sa chytia prvej myšlienky a nepremýšľajú ďalej. Preto ich treba neustále povzbudzovať k novým nápadom.
2. **Klarifikácia** - jej zmyslom tejto fázy je ujasniť si účel a cieľ práce. Žiak by si mal vedieť odpovedať na otázku: „Čo sa teraz pokúšam urobiť?“ Žiaci často nemajú jasnú predstavu o tom, čo idú robiť, a tak je dobré stále myslieť na zmysel svojej práce.
3. **Destilácia** - v tejto fáze žiaci skúmajú a posudzujú myšlienky, ktoré im napadli vo fáze inšpirácie. Najlepšie myšlienky si vyberú a ďalej s nimi pracujú. Je to fáza akejsi autocenzúry. Žiaci by však nemali byť prehnane kritickí, aby úplne nepotlačili všetky svoje nápady.
4. **Inkubácia** - na prvý pohľad nastáva fáza ničnerobenia. Priestor dostáva nevedomie. I keď na prvý pohľad ide o nečinnosť, mozog žiaka by mal pracovať, mal by premýšľať nad tým, čo robí. Túto fázu je dobré využiť aj vtedy, keď nastal nejaký problém a žiak nevie, čo má robiť ďalej. Vtedy by sa mal začať zaoberať niečím iným a oddýchnuť si od tvorivej úlohy, na ktorej doteraz pracoval.

5. **Usilovná práca** - už Edison povedal, že byť géniom predstavuje 1% inšpirácie a 99% driny. Keď už žiak presne vie, čo a ako má robiť, mal by cieľavedome pracovať na svojom diele dovtedy, až kým nezíska konečný tvar.

Rozvoj tvorivosti žiakov za pomoci učiteľov by sa malo opierať o isté princípy:

- Motivovať žiakov tak, aby mali radosť a pôžitok z porozumenia preberaného učiva.
- Vedomosti žiakov rozvíjať v rámci zmysluplných štruktúr.
- Podporovať rozvoj samostatnosti, sebahodnotenia a zodpovednosti žiakov.
- Podporovať rozvoj sebaistoty a sebavedomia žiakov.
- Podporovať u žiakov ochotu riskovať pri riešení úloh.
- Podporovať rozvoj individuálnych vloh.
- Podnecovať u produkciu myšlienok, nápadov, kladenie otázok.
- Vytvárať pri výuke **tvorivú klímu** v triede, kde sa uplatňuje aj humor a kde **je učiteľ pre žiaka pomocníkom, ale aj nadriadeným** (Lokšová, Lokša, 2003).

Je zrejmé, že **učiteľ má možnosť ovplyvňovať rozvoj tvorivosti žiakov** nejen svojim prístupom, zvolenými metódami či zostavenými úlohami, ale aj nastavením určitej klímy v triede a svojim postojom k kreatívnym jedincom.

Aby učiteľ viedol žiakov tvorivým spôsobom a ich tvorivosť podnecoval, musí v triede vytvoriť už spomínanú tvorivú klímu, a to nasledovne:

- Odstraňovať autoritatívny a výkladový spôsob podávania novej látky.
- Používať vo vyučovaní aktivizujúce metódy (napríklad diskusné, inscenačné, situačné, heuristické metódy či didaktické hry).
- So žiakmi viac komunikovať a diskutovať.
- Podporovať a rozvíjať samostatnosť žiakov.
- Viesť žiakov k vyslovovaniu vlastných názorov a nápadov.
- Reagovať na názory a nápady žiakov tvorivým spôsobom.
- Vyžadovať od žiakov myslenie v širších súvislostiach.
- Povzbudzovať divergentné myslenie.
- Nezosmiešňovať neobvyklé nápady žiakov (Petrová, 1999).

Existuje odporúčaný postup, ktorý možno uplatniť pri rozvoji tvorivosti:

1. **Definovanie problému** – rozpoznanie, diagnostika problémovej situácie, sústredenie sa na reálny problém, rozpoznanie reálnych faktov od názorov, získavanie informácií a jasné vymedzenie problému
2. **Generovanie postupov k vyriešeniu problému** – odsunutie hodnotenia alternatív (princíp brainstormingu, kde sa nápady nehodnotia), vytváranie alternatív všetkými účastníkmi
3. **Hodnotenie alternatív a výber alternatívy** – hodnotenie vzťahujúce sa k optimálnemu riešeniu, systematické hodnotenie, hodnotenie vzťahujúce sa k cieľu riešenia, hodnotenie hlavných a vedľajších účinkov riešenia, jasné stanovenie vybranej alternatívy
4. **Vykonanie a sledovanie zvoleného riešenia** – vykonanie riešenia v správnom slede a čase, zaistenie príležitosti pre spätnú väzbu a hodnotenie výsledkov (Lokšová, Lokša, 1999)

Zároveň je potrebné mať na pamäti faktory ovplyvňujúce tvorivosť, ktoré definoval napríklad Maňák (2001):

- **faktory biologické** – aktivácia, predispozície, pamäť, vlohy, empatia, tolerancia k dvojznačnosti, plasticita
- **faktory psychické** – aktivita, typy inteligencie, flexibilita, ochota riskovať, vytrvalosť, divergentné myslenie, predstavivosť, kognitívna mobilita, fluencia
- **faktory sociálne** – samostatnosť, sloboda, rodina, sociálna skupina, komunita, spoločnosť, škola
- **faktory edukačné** – aktivizujúce metódy, hra, pole možností kombinácie prvkov, heuristické postupy, riešenie problémov

Vyskytujú sa však aj také **faktory, ktoré tvorivosť brzdia**. Poznáme **niekoľko skupín bariér tvorivosti** (Maňák, 1998):

- **bariéry vnímania** – bránia jasne vnímať buď samotný problém alebo informácie potrebné pre jeho riešenie, neschopnosť vidieť problém, identifikovať ho, neschopnosť odlíšiť ho či správne vymedziť problémovú oblasť (tento faktor je označovaný ako veľmi častý, čo značne obmedzuje možnosť samostatnej a tvorivej práce)

- **bariéry kultúry a prostredia** – negatívne uplatňovanie tabuizovaných javov, tradícií, rozpor rozumu a intuície, jednanie podľa sociálno-právnych šablón a pod.
- **emocionálne bariéry** – nepriaznivé pôsobenie strachu, napätia a obáv, ktoré v prostredí panujú, strach riskovať, nevôľa k nejasným situáciám, ktoré vyžadujú dlhší čas na premýšľanie, k uznaniu problému, vyrovnanie sa s chaosom
- **intelektové a výrazové bariéry** – nedostatočná jazyková zručnosť jasne formulovať myšlienky, nesprávne informácie alebo ich nedostatok a pod.

1.3 Zhrnutie

Človek je bytosť tvorivá. Tvorivé a podnikavo-podnikateľské zmýšľanie môže obzvlášť mladého človeka lepšie prispôsobiť rýchlym zmenám na dnešnom trhu práce. Tí, ktorí sú schopní identifikovať problémy alebo príležitosti a potom pracovať na vytváraní kreatívnych riešení týchto problémov, môžu tiež zlepšiť situáciu vo svojom osobnom živote. Tvorivosť pomáha prekonávať výzvy a prináša satisfakciu nielen v práci ale aj v súkromí. To všetko sú dôvody, prečo je tvorivosť dôležitá. Aby žiaci mali v neskoršom živote úspech, je nevyhnutné zapájať tvorivosť do vyučovacieho procesu.

1.4 Zoznam použitej literatúry

LOKŠOVÁ, Irena. *Tvorivé vyučovanie*. Praha: Grada, 2003. Výchova a vzdelávaní. ISBN 8024703742.

MAŇÁK, Josef. *Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvorivosti žáků*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. Spisy Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-1880-1.

MAŇÁK, Josef. *Stručný nástin metodiky tvorivé práce ve škole*. Brno: Paido, 2001. ISBN 8073150026

PETROVÁ, Alexandra. *Tvorivost v teorii a praxi: (učební texty)*. Praha: Vodnář, 1999. ISBN 80-86226-05-0.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 6., rozš. a preprac. vyd. Preložil Jiří FOLTÝN. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026203674.

2. Prieskum potrieb v rámci tvorivosti a podnikavosti

2.1 Úvod

Projekt Rozvoj kľúčových kompetencií žiakov sa zameriava celkovo na 5 kľúčových kompetencií mladých ľudí. Konkrétne:

1. Tvorivosť a podnikavosť
2. Komunikačné zručnosti
3. Digitálnu gramotnosť
4. Matematickú a finančnú gramotnosť
5. Čitateľskú gramotnosť

Cieľom projektu je zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie žiakov prostredníctvom ponuky a realizácie inovatívnych programov a vzdelávania pre žiakov škôl a pre pedagogických a odborných pracovníkov škôl pracujúcich s nimi. Zámerom projektu je podpora zlepšovania študijných výsledkov a kompetencií žiakov. V prvej, teda prípravnej časti projektu sa najskôr zmapovali aktuálne teoretických poznatky pre jednotlivé kľúčové kompetencie. Následne sa spracovala analýza potrieb cieľovej skupiny s dôrazom na zistenie aktuálnej situácie na trhu vzdelávania a trhu práce, vrátane dopytu po pracovných kompetenciách zo strany zamestnávateľov.

2.2 Definovanie čiastkových kompetencií

Nakoľko každú z kľúčových kompetencií, na ktorú sa projekt zameriava je možné poňať z viacerých pohľadov – ako vidno zo spracovania predchádzajúcej kapitoly – definovali sme celkovo 10 čiastkových kompetencií, ktoré ich vystihujú.

Sú to tieto čiastkové kompetencie:

1. Talenty, hodnoty & Osobnostná vízia
2. Sebamanažment & Time manažment
3. Projektový manažment & tímová práca
4. Prezentačné zručnosti
5. Predajné zručnosti & vyjednávanie
6. Základy tvorby webov & grafické zručnosti
7. Schopnosť zabezpečiť si príjem a užiť si sa
8. Hospodárenie s financiami
9. Čítanie s porozumením & kritické myslenie
10. Písanie krátkych textov & základy copywritingu

Prvé tri čiastkové kompetencie (Talenty, hodnoty & Osobnostná vízia, Sebamanažment & Time manažment, Projektový manažment & tímová práca) pokrývajú kľúčovú kompetenciu tvorivosť a podnikavosť.

Kľúčovú kompetenciu komunikačné zručnosti reprezentujú čiastkové kompetencie Prezentačné zručnosti a Predajné zručnosti & vyjednávanie.

Čiastková kompetencia Základy tvorby webov & grafické zručnosti špecifikuje tú časť kľúčovej kompetencie Digitálna gramotnosť, na ktorú sa analýza potrieb cieľovej skupiny zamerala.

Pre kľúčovú kompetenciu Matematická a finančná gramotnosť boli definované tieto čiastkové kompetencie - Podnikavosť & zarábanie peňazí a Osobný príjem a hospodárenie s financiami.

A nakoniec kľúčovú kompetenciu čitateľská gramotnosť pokrývajú posledné dve čiastkové kompetencie a to konkrétne - Čítanie s porozumením & kritické myslenie a Písanie krátkych textov & základy copywritingu.

2.3 Dôležitosť rozvoja vs. úroveň rozvoja

Cieľom analýzy potrieb cieľovej skupiny bolo:

1. identifikovať dôležitosť jednotlivých čiastkových kompetencií a
2. zistiť aktuálnu úroveň rozvoja čiastkových kompetencií na Slovensku
3. poukázať na kompetenčnú medzeru – teda interpretovať kombináciu dôležitosti a úrovne čiastkových kompetencií

4. porovnať pohľady "praxe" a "teórie" o dôležitosti a úrovni rozvoja čiastkových kompetencií

Preto boli expertom z praxe položené nasledovné otázky:

1. Aké sú podľa vás 2-3 TOP schopnosti alebo zručnosti, ktoré by mal mať mladý človek pre úspešné & užitočné pôsobenie v spoločnosti?
2. Ako hodnotíte dôležitosť rozvoja nasledovných kompetencií u žiakov základných a stredných škôl?
3. Ako hodnotíte úroveň rozvoja nasledovných kompetencií u žiakov základných a stredných škôl?

Expert z praxe v druhej a tretej otázke postupne hodnotili dôležitosť rozvoja a úroveň rozvoja pre všetkých desať čiastkových kompetencií uvedených vyššie.

2.4 Zoznam expertov a ich výber

S cieľom zistiť pohľady čo najreprezentatívnejšieho spektra odbornej verejnosti boli s uvedenými tromi otázkami oslovení títo experti z praxe:

1. Lucia Šicková – impact manager, Pixel Federation
2. Pavel Hrica – zakladateľ, Cesta Von
3. Eva Vargová – CEO, JASK
4. Ivan Ježík – CEO, Voices
5. Juraj Hipš – lektor, ...
6. Maria Virčík – CEO, Matsuko
7. Michal Meško – CEO, Martinus
8. Martina Kolesárová – CEO, Pontis
9. Vladimíra Marcinková – politička, poslankyňa
10. Branislav Jakabovič – spoluzakladateľ, Leaf
11. Janette Šimková – kouč, lefekoučing
12. Lukáš Bakoš – CEO, Maxman consultants
13. Alena Kanabová – senior manažérka, Accenture

2.5 Výstupy rozhovorov – dôležitosť rozvoja kompetencií

Pri otázke: „Ako hodnotíte **dôležitosť rozvoja** nasledovných kompetencií u žiakov základných a stredných škôl?“ mali experti na výber z týchto možností:

1. Nedôležité – 0 bodov
2. Dôležité – 1 bod
3. Veľmi dôležité – 2 body
4. Extra dôležité – 3 body

Výsledky odpovedí pre čiastkové kompetencie:

- Talenty, hodnoty & Osobnostná vízia
- Sebamanažment & Time manažment
- Projektový manažment & tímová práca

sú zhrnuté v nasledovnom grafe:

Je možné povedať, že experti považujú čiastkovú kompetenciu Talenty, hodnoty & Osobnostná vízia ako najdôležitejšiu čiastkovú kompetenciu (spomedzi všetkých skúmaných čiastkových kompetencií) nakoľko dosiahla priemerné hodnotenie 2,92 bodu.

Čiastková kompetencia Projektový manažment & tímová práca je vnímaná ako tretia najdôležitejšia kompetencia zo všetkých čiastkových kompetencií, pričom jej dôležitosť je expertmi definovaná ako veľmi dôležitá – priemerné hodnotenie presne 2 body. Vnímanie

expertov pre túto čiastkovú kompetenciu však nebolo jednotné nakoľko tretina z nich vnímala túto kompetenciu ako extra dôležitú (3 body) a tretina „iba“ ako dôležitú (1 bod).

Veľmi podobné hodnotenie (1,76 bodu) dosiahla čiastková kompetencia Sebamanažment & Time manažment. Na rozdiel od predchádzajúcej kompetencie väčšina expertov vnímala túto kompetenciu rovnako ako veľmi dôležitú (2 body).

2.6 Výstupy z rozhovorov - úroveň rozvoja

Pri otázke: „Ako hodnotíte **úroveň rozvoja** nasledovných kompetencií u žiakov základných a stredných škôl?“ Mali experti na výber z týchto možností:

1. Dostatočná úroveň – 0 bodov
2. Mierne nedostatočná úroveň – mínus1 bod
3. Nedostatočná úroveň – mínus 2 body
4. Výrazne nedostatočná úroveň – mínus 3 body

Sumarizované dáta ukazuje nasledovný graf:

Čiastkovú kompetenciu Talenty, hodnoty & Osobnostná vízia experti spolu ohodnotili priemernou známku -2,54 bodu čo je takmer najnižšie hodnotenie spomedzi všetkých kompetencií (najnižšie hodnotenie má čiastková kompetencia Čítanie s porozumením & kritické myslenie, ktorú experti ohodnotili na -2,58 bodu). Táto informácia veľmi jasne poukazuje na to, že v tejto oblasti experti pociťujú výrazný nedostatok.

Projektový manažment & tímová práca získal priemerné hodnotenie -1,92 bodu čo reprezentuje nedostatočnú úroveň rozvoja tejto čiastkovej kompetencie. Rovnako ako pri posudzovaní dôležitosti rozvoja tejto čiastkovej kompetencie mali experti na úroveň rozvoja rozdielne názory – žiadny expert však nehodnotil úroveň rozvoja kompetencie ako dostatočnú (0 bodov).

Relatívne najlepšie vnímajú experti úroveň rozvoja čiastkovej kompetencie Sebamanažment & Time manažment. Priemerné hodnotenie -1,58 bodu je najnižším hodnotením spomedzi všetkých desiatich čiastkových kompetencií, pričom tretina expertov hodnotí úroveň rozvoja tejto kompetencie len za mierne nedostatočnú a ako jediná spomedzi všetkých dostala aj jedno hodnotenie na úrovni dostatočného rozvoja (0 bodov). Aj keď je výsledné hodnotenie najlepšie, určite ho nemožno interpretovať, že úroveň rozvoja tejto kompetencie je taká ako by sme si priali.

2.6 Dôležitosť rozvoja vs. úroveň rozvoja

Ak skombinujeme dôležitosť rozvoja a úroveň rozvoja je možné identifikovať „kompetenčnú medzeru“ a teda poukázať najmä na tie čiastkové kompetencie, ktoré je veľmi dôležité rozvíjať, ale ich úroveň rozvoja je veľmi nízka.

Nižšie uvedený graf znázorňuje porovnanie dôležitosti rozvoja a úrovne rozvoja čiastkových kompetencií:

Ako vyplýva z grafu, najpálčivejší problém experti identifikovali práve v čiastkovej kompetencii Talenty, hodnoty & Osobnostná vízia, v ktorej je rozdiel hodnoty dôležitosti rozvoja a úrovne rozvoja najväčší. Práve na túto čiastkovú kompetenciu by sa podľa expertov malo zamerať pri ďalšom vzdelávaní žiakov, aby sa úroveň rozvoja výrazne zvýšila.

Pre čiastkové kompetencie Projektový manažment & tímová práca a Sebamanažment & Time manažment sú hodnoty výrazne nižšie. Určite ani jednu z týchto kompetencií nemožno vnímať ako kompetenciu na želanej úrovni, ale experti ich neidentifikovali ako top priority.

3. Ponukový list školenia

Pre potreby plánovania a komunikovanie školenia sme vytvorili ponukový list. Ten pozostáva z predstavenia školenia, rozdelenia do jednotlivých blokov s časovou dotáciou a výstupmi školenia.

Predstavenie školenia

Rozviníme schopnosť vytvárať niečo z ničoho. Účastníci spoznajú svoje silné stránky, definujú si osobnostnú víziu a vyskúšajú si techniky ako hľadať nápady a pretavovať ich do reality. To, čo sa naučia využijú v akejkoľvek práci či pri rozbiehaní svojho podnikania.

Názov	Tvorivosť a podnikavosť
Časová dotácia	16h
Bloky	Sebapoznanie [3h] Osobnostná vízia [4h] Projektový manažment[4h] Rýchlokurz podnikania [5h]
Počet účastníkov	12-18
Výstupy školenia	Absolventi školenia sa naučia ako <ul style="list-style-type: none">rozpoznávať a rozvíjať svoje talentynájsť projekt hodný rozbehnutiadefinovať si oblasti, ktorým sa chcú v živote venovať

- vizualizovať si svoju osobnostnú víziu
- definovať ciele projektu
- komunikovať v tíme a rozdeľovať úlohy
- vyhľadávať nové podnikateľské príležitosti
- vytvárať inovatívne biznis modely

Opis blokov

- Sebapoznanie - spoznáte techniku "Aristotelova sebareflexia" na základe ktorej sa naučíte rozpoznávať svoje silné stránky a oblasti záujmu, ktoré vás nenechajú chladnými. Takisto si definujete, čo je pre vás v živote najdôležitejšie spoznaním vašich hodnôt.
- Osobnostná vízia - Naučíme vás pinstagoogliť v témach vášho záujmu a objavovať JUCH projekty hodné rozbehnutia. Zažijete cvičenie "Baťov fond" v ktorom si definujete, čo by ste robili ak by peniaze neboli problém. Vytvoríte si svoju víziu a vizualizujete si ju pomocou osobného erbu.
- Projektový manažment - rozdelíte sa do 5-6 členných skupín a naučíte sa základom projektového manažmentu na konkrétnom mini projekte. Zistíte ako si projekt efektívne naplánovať, ako zadávať úlohy a vytvoriť rozpočet. Spoznáte jednoduché techniky na sebamanažment a osobnú efektivitu.
- Rýchlokurz podnikania - naučíte sa ako rozpoznávať nové podnikateľské nápady a posudzovať ich potenciál pomocou K.O kritérií. Pochopíte ako vytvárať biznis modely a inovovať ich spôsobom, aby ste sa vyhli zbytočnému riziku. Naučíte sa ako otestovať podnikateľský nápad do 100 hodín a so 100€ štartovacím kapitálom.

Materiálno-technické zabezpečenie školenia

- Projektor a počítač
- JUCH A6 kartičky, A3 čisté papiere, A4 papiere
- sada fix & sada pasteliek
- perá, dosky pre každého účastníka
- lepíky do každej skupiny